

Προσφώνηση κ. Τάκη Αθανασόπουλου
Πρόεδρο του Διοικητικού Συμβουλίου Ι.Ο.Β.Ε.

**Προσφώνηση κ. Τάκη Αθανασόπουλου
Προέδρου του Δ.Σ. του Ιδρύματος Οικονομικών
και Βιομηχανικών Ερευνών
στην Απονομή του «Αριστείου IOBE»
27 Απριλίου 2015**

Κυρίες και Κύριοι,

Το IOBE, με απόφαση του Διοικητικού του Συμβουλίου, καθιέρωσε το 2008 το «Αριστείο IOBE», μια τιμητική διάκριση που απονέμεται σε πρόσωπα που με τη συνολική τους δράση έχουν προσφέρει σημαντικές υπηρεσίες στην ελληνική οικονομία.

Όπως αναφέρεται στη σχετική απόφαση «η καθιέρωση αυτής της διάκρισης εκφράζει την πεποίθηση του IOBE ότι πρέπει να αναγνωρίζουμε έμπρακτα την προσφορά ανθρώπων που συνέβαλαν σημαντικά με τις πράξεις τους, αλλά και με τη στάση ζωής τους, στην πρόοδο της κοινωνίας μας.»

Μετά από ομόφωνη απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου της 17^{ης} Δεκεμβρίου 2014, το Αριστείο εφέτος- την τέταρτη φορά στην ιστορία μας απονέμεται στον κ. Θεόδωρο Βασιλάκη.

Ο κύριος Μιχάλης Σάλας θα αναφερθεί στη δράση και στη συνολική προσφορά του κ. Βασιλάκη.

Από την πλευρά μου, επιτρέψτε μου να αναφερθώ στο γεγονός ότι έχω τη χαρά και την τιμή να γνωρίζω τον κ. Βασιλάκη ως «ανταγωνιστή», συνάδελφο και φίλο για τρεις περίπου δεκαετίες.

Ως ανταγωνιστές στον κλάδο του αυτοκινήτου προωθήσαμε ο καθένας με επιμονή τους εταιρικούς μας στόχους, πάντα όμως σε κλίμα αμοιβαίου σεβασμού, ενώ ως συνάδελφοι στον Σύνδεσμο Εισαγωγέων Αυτοκινήτων, αυτός ως Αντιπρόεδρος και εγώ ως Γενικός Γραμματέας, συνεργαστήκαμε στενά υπηρετώντας κοινούς σκοπούς. Αυτό που παραμένει όμως, ιδιαίτερα μετά την ολοκλήρωση της σταδιοδρομίας μου στην Toyota, είναι ο ιδιαίτερα στενός δεσμός φιλίας που μας ενώνει.

Καθ' όλη τη διάρκεια της επιχειρηματικής του καριέρας, ο κ. Βασιλάκης επέδειξε άριστες διοικητικές και επιχειρηματικές ικανότητες, αποτελεσματικότητα στις αποφάσεις του, διορατικότητα, και πάνω απ' όλα, επιχειρηματική τόλμη, όχι μόνο να οραματιστεί, αλλά και να υλοποιήσει έργα που φάνταζαν για τους περισσότερους αδύνατα κατά τη σύλληψή τους.

Ο Θεόδωρος Βασιλάκης αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα αυτοδημιούργητου έλληνα επιχειρηματία, που πέτυχε σε όλο το φάσμα της πολυσχιδούς μακρόχρονης επιχειρηματικής του δραστηριότητας, ανταγωνιζόμενος όχι μόνο ελληνικές αλλά και ευρωπαϊκές εταιρείες κολοσσούς.

Το βασικό συστατικό της επιτυχίας του αλλά και χαρακτηριστικό που τον διακρίνει, είναι το επιχειρηματικό του πνεύμα. Ένα χαρακτηριστικό που, όπως όλοι γνωρίζουμε, δεν διδάσκεται, αλλά ωριμάζει και βελτιώνεται με τις εμπειρίες και τον χρόνο. Με ότι καταπιάνεται ο Θεόδωρος Βασιλάκης, από τις επιχειρηματικές δραστηριότητες μέχρι το τένις ή το γκολφ, το κάνει με πάθος. Ενθουσιώδης με τις επιλογές του, έχοντας ωστόσο αξιολογήσει ενδελεχώς τον επιχειρηματικό κίνδυνο, αναζητά τρόπους διαρκούς βελτίωσης κατά την εκτέλεση των επιχειρησιακών του σχεδίων.

Επιπλέον, και ίσως το πλέον σημαντικό χαρακτηριστικό των επιχειρηματικών του δραστηριοτήτων, είναι η ουσιαστική συμβολή τους στην επιτυχία του ελληνικού τουριστικού προϊόντος.

Οι επιχειρήσεις του έχουν βραβευτεί από πολλούς ελληνικούς και διεθνείς οργανισμούς, με κορωνίδα τη βράβευση της Skytrax για πέντε χρονιές ως η καλύτερη περιφερειακή αεροπορική εταιρία στην Ευρώπη.

Το μεγαλύτερο όμως βραβείο το παίρνει καθημερινά από όλους τους Έλληνες που ταξιδεύουν αεροπορικώς στους διεθνείς προορισμούς που η Aegean Airlines εξυπηρετεί. Κι αυτό, όχι μόνο γιατί κάνει απλή την επιλογή τους μεταξύ άλλων διεθνών αερομεταφορέων, αλλά και για τα συναισθήματα υπερηφάνειας και καταξίωσης που αισθάνονται με τη διεθνή αναγνώριση ενός ελληνικού προϊόντος, μιας ελληνικής υπηρεσίας με βαθιές ρίζες στην ελληνική φιλοξενία, δημιουργικότητα και επιχειρηματικότητα.

Παράλληλα, με την ενσωμάτωση της Ολυμπιακής Αεροπορίας, κατόρθωσε να διασφαλίσει την παρουσία ενός αμιγώς ελληνικού αερομεταφορέα στον διεθνή αεροπορικό στίβο, καταγράφοντας σταθερά ανοδική πορεία σε ένα ιδιαίτερα ανταγωνιστικό περιβάλλον και μάλιστα σε περίοδο μεγάλης οικονομικής κρίσης.

Η επιχειρηματική πορεία του κ. Βασιλάκη αποτελεί για όλους τους Έλληνες χαρακτηριστικό παράδειγμα στην προσπάθεια που καταβάλει η χώρα μας για οικονομική ανάπτυξη και έξοδο από την κρίση.

Παρακαλώ τον κ. Μιχάλη Σάλα, Πρόεδρο της Τράπεζας Πειραιώς να παρουσιάσει το τιμώμενο πρόσωπο, κ. Θεόδωρο Βασιλάκη, αναφερόμενος στη δράση και την κοινωνική του προσφορά.

Ομιλία κ. Μιχάλη Σάλλα

Πρόεδρο του Ομίλου της Τραπέζης Πειραιώς

Ομιλία Προέδρου

Κυρίες και κύριοι,

Δεν είναι εύκολο να μιλήσεις ανεπηρέαστος από προσωπικά συναισθήματα για έναν φίλο σου. Γιατί ο Θόδωρος Βασιλάκης είναι πριν απ' όλα φίλος μου και, μάλιστα, φίλος από τα παλιά. Γεννηθήκαμε και μεγαλώσαμε στο Ηράκλειο Κρήτης από πατέρες παλαιούς Ηρακλειώτες και φίλους.

Πιστέψτε με, όμως, αυτά που θα σας πω δεν έχουν να κάνουν με το γεγονός ότι με τον Θόδωρο έχουμε μια κοινή πορεία δεκαετιών. Ακριβώς ίδια θα ήταν η αφήγηση μου αν δεν τον είχα γνωρίσει προσωπικά, αλλά με καλούσαν να μιλήσω για τον επιχειρηματία Θόδωρο Βασιλάκη. Ή μάλλον για τον «οραματιστή» Θόδωρο Βασιλάκη. Γιατί αυτήν τη λέξη θα επέλεγα, αν μου ζητούσε κάποιος να περιγράψω με ένα μόνο επίθετο την προσωπικότητα του.

Ο Θόδωρος Βασιλάκης δεν είναι ένας συνηθισμένος επιχειρηματίας. Ανήκει στην κατηγορία των λίγων ανθρώπων που έχουν στο DNA τους το επιχειρείν. Όμως, ποτέ δεν αντιμετώπισε την επιχειρηματική επιτυχία ως αυτοσκοπό ή μέσο προσωπικής προβολής. Κάθε του κίνηση, κάθε του επιλογή και απόφαση, ήδη από τα πρώτα του επιχειρηματικά βήματα, έκρυβε πίσω της και ένα όραμα, το οποίο έτρεφαν και διεύρυναν οι επιτυχίες με την πάροδο των χρόνων.

Ο Θόδωρος, για να το διατυπώσω με όσο πιο απλά λόγια μπορώ, ανήκει στους αυτοδημιούργητους επιχειρηματίες που δεν αξιοποίησε το ταλέντο του μόνο για να γευτεί ο ίδιος την χαρά της δημιουργίας ή

και να διασφαλίσει στην οικογένειά του ένα καλύτερο μέλλον. Υπηρέτησε και υπηρετεί μια ανομολόγητη από τον ίδιο αποστολή: το να προσφέρει και να αφήσει κάτι στον τόπο του, στην Κρήτη, την ιδιαίτερη πατρίδα του, και βέβαια στην ίδια την Ελλάδα.

Τον διακρίνει, θα τολμούσα να πω, ένας ιδιότυπος πατριωτικός ρομαντισμός. Για το λόγο αυτό, πιστεύω, ότι παρά τη διεθνοποίηση των δραστηριοτήτων του, κράτησε το κέντρο των επιχειρήσεων του στην Ελλάδα. Γιατί ενδιαφέρεται για τον τόπο του και ταυτίζει τις επιχειρηματικές προοπτικές του με το μέλλον της ελληνικής οικονομίας. Κι αν δεν είναι γνωστές με λεπτομέρειες οι πολύπλευρες δραστηριότητές του, αυτό οφείλεται στο ότι ο ίδιος φρόντισε να περνά απαρατήρητος, μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας. Όπως, άλλωστε, έχει κρατήσει εκτός δημοσιότητας και την τεράστια φιλανθρωπική του δράση, για την οποία ξέρω πως αισθάνεται αμήχανα και μόνον που το επισημαίνω, αλλά είμαι υποχρεωμένος σήμερα να κάνω αυτήν την μικρή έστω αναφορά, γνωρίζοντας όσο ελάχιστοι την προσφορά του.

Όμως, μόνον ο πατριωτικός ρομαντισμός δεν αρκεί για να οδηγήσει ένα επιτυχημένο επιχειρηματία στην κορυφή. Κατά την άποψή μου οι λόγοι της επιτυχίας του Θόδωρου είναι πολλοί και θα προσπαθήσω να τους σταχυολογήσω ξεκινώντας από δύο βασικά προσόντα του. Το πρώτο είναι η ικανότητα του να προβλέπει τις εξελίξεις και να εντοπίζει τις ευκαιρίες. Να εντοπίζει δηλαδή το επιχειρηματικό κενό και να επιδιώκει να πάρει εγκαίρως θέση. Αν κάτι όμως οδήγησε τον Θόδωρο Βασιλάκη στην κορυφή στο χώρο του επιχειρείν ήταν το δεύτερο προσόν του. Ότι δεν φοβήθηκε ποτέ να αναλάβει τον κίνδυνο των επιλογών του, που είναι και η πεμπτουσία του επιχειρείν.

Δεν κάνω τυχαία αυτήν την επισήμανση. Όποιος δει προσεκτικά την διαδρομή του Θόδωρου Βασιλάκη, σίγουρα θα εκπλαγεί όταν συνειδητοποιήσει ότι το πιο παράτολμο επιχειρηματικό του βήμα, το μεγαλύτερο ρίσκο του, το πήρε στα 59 του χρόνια. Όταν δηλαδή οι περισσότεροι επιχειρηματίες αποφεύγουν τις παράτολμες κινήσεις επιλέγοντας συνήθως να απολαμβάνουν τους καρπούς των κόπων τους.

Τότε, λίγο πριν την ανατολή του 2000, γεννήθηκε η ιδέα της Aegean, χωρίς ίσως κι εκείνος να μπορεί να φανταστεί ότι το συγκεκριμένο εγχείρημα του θα γινόταν σε λίγα χρόνια ο εθνικός αερομεταφορέας της πατρίδας μας, αλλά και μια εταιρεία που θα αναγνωριζόταν διεθνώς ως πρότυπο.

Με την Aegean, ο Θόδωρος Βασιλάκης σε διάστημα ελάχιστων ετών κατόρθωσε κάτι που μοιάζει ακατόρθωτο. Η Aegean, όχι μόνον επιβίωσε σ' έναν από τους πιο δύσκολους και ανταγωνιστικούς κλάδους της παγκόσμιας οικονομίας, αλλά πρωτεύει πλέον ανάμεσα σε αεροπορικά μεγαθήρια και βραβεύεται τα τελευταία χρόνια για τις υποδειγματικές υπηρεσίες της, διαφημίζοντας την χώρα μας διεθνώς και συμβάλλοντας καθοριστικά στην αναβάθμιση του ελληνικού τουρισμού.

Όλα αυτά δεν κρύβουν πίσω τους μόνον επιμονή και πολλή σκληρή δουλειά. Αλλά και πολλές απογοητεύσεις που εκ πείρας θα σας έλεγα ότι είναι αναπόφευκτες όταν ένα μεγάλο εγχείρημα θέλει αρκετό χρόνο για να δικαιώσει την αρχική επιχειρηματική επιλογή.

Η περίπτωση της Aegean είναι κατεξοχήν μια τέτοια περίπτωση. Και αναδεικνύει μια ακόμη πτυχή του χαρακτήρα του Θόδωρου

Βασιλάκη την οποία επίσης θεωρώ καταλυτική για την επιτυχία του: την προσήλωσή στο στόχο.

Είναι κάτι παραπάνω από ενδεικτικό ότι πριν από την Aegean υπήρξαν στην Ελλάδα περισσότερες από 20 αποτυχημένες προσπάθειες να δημιουργηθεί ένας ιδιωτικός αεροπορικός φορέας εκτός της Ολυμπιακής Αεροπορίας. Η Aegean είναι η μόνη που τα κατάφερε, ακριβώς γιατί είχε στο τιμόνι της έναν ηγέτη που έδειξε απίστευτη επιμονή και υπομονή στην επίτευξη του στόχου του. Είχε επίσης, πλήρη επίγνωση ότι το κοινό θα επιβράβευε τελικά μια αεροπορική εταιρεία αν τηρούσε τρεις υποσχέσεις που ακούγονται μεν πολύ απλές, αλλά είναι τελικά και τόσο δύσκολες στην καθημερινή εφαρμογή τους. Συνέπεια, ποιότητα και ασφάλεια. Αν το σκεφτείτε είναι οι τρεις καθοριστικές λέξεις που ψάχνουμε όλοι σε κάθε συναλλαγή μας για να εμπιστευθούμε οποιαδήποτε επιχείρηση.

Κυρίες και κύριοι,

Το ταλέντο στο επιχειρείν το πήρε ο Θόδωρος από τον πατέρα του Ευτύχη Βασιλάκη, ο οποίος στα τέλη της δεκαετίας του '50 είχε την ευθύνη της διανομής καυσίμων στο νομό Ηρακλείου. Ο Θόδωρος έχοντας στις αποσκευές του μια χρήσιμη εμπειρία στην Αμερική, στην οποία πήγε με υποτροφία μετά το σχολείο, κατορθώνει επιστρέφοντας στην Κρήτη να αναλάβει την διανομή καυσίμων σε όλο το νησί. Πολύ γρήγορα όμως το ανήσυχο επιχειρηματικό πνεύμα του τον οδηγεί να διευρύνει κι άλλο τις δραστηριότητές του και να τις επικεντρώσει πλέον στον τουρισμό, προβλέποντας την ραγδαία αύξηση που θα είχε τα επόμενα χρόνια.

Δεν είναι, μάλιστα, υπερβολή να θεωρήσουμε το Θόδωρο Βασιλάκη leader στο χώρο των τουριστικών υπηρεσιών. Στα 23 του ιδρύει την πρώτη δική του εταιρεία και στα 26 του υπογράφει το πρώτο συμβόλαιο αντιπροσώπευσης της Hertz στην Κρήτη, με ενοικιαζόμενο στόλο έξι σκαραβαίων. Μ' αυτούς τους έξι σκαραβαίους κατόρθωσε στην Κρήτη όσα δεν είχε κατάφερε η Hertz σε όλη την Ελλάδα. Κι έτσι σε ελάχιστα χρόνια πετυχαίνει να αποκτήσει την πανελλαδική αντιπροσώπευση της Hertz, την οποία μετονομάζει σε Autohellas κι αυτή πλέον γίνεται το διαβατήριό του για τη συνέχεια που όλοι γνωρίζετε. Συμφωνίες με την General Motors, αντιπροσώπευση της Seat και της Saab, συμμετοχή στην εξαγορά της Τράπεζας Πειραιώς, βασικό στήριγμα της Τράπεζας στα πρώτα της χρόνια και μετά βέβαια διακρίσεις και βραβεύσεις γ' αυτόν, καθώς ο αντίκτυπος των επιτυχιών του αρχίζει και ξεπερνά τα σύνορα της χώρας.

Το 1999 ο Θόδωρος Βασιλάκης πήρε το τεράστιο ρίσκο να δημιουργήσει εκ του μηδενός την Aegean, μια νέα αεροπορική εταιρεία διαβλέποντας τη φθίνουσα πορεία της Ολυμπιακής. Επί της ουσίας το στοίχημα που έβαλε με τον εαυτό του ήταν να αναβαθμίσει τον αεροπορικό κλάδο της χώρας. Δηλαδή να προσφέρει καλύτερες υπηρεσίες στους επιβάτες και - γιατί όχι - να συνδέσει την Ελλάδα με εντελώς νέους προορισμούς με απώτερο σκοπό να ενισχύσει το τουριστικό ρεύμα προς τη χώρα μας. Δηλαδή την ίδια την εθνική οικονομία.

Η Aegean ήταν και το πιο δύσκολο εγχείρημα του, το οποίο μας προσφέρει κι ένα ευρύτερο μάθημα στο οποίο θα ήθελα να αναφερθώ, καθώς αντιμετωπίσθηκε με τη γνωστή ελληνική δυσπιστία, αλλά και υπονομεύθηκε από όλους εκείνους που

αντιμετώπιζαν την Aegean ως εισβολέα που απειλεί την Ολυμπιακή. Φαντάζει απίστευτο, αλλά το μόνο που ζητούσε επί χρόνια ο Θόδωρος ήταν ισοπολιτεία και ισονομία. Δηλαδή με απλά λόγια να μην πληρώνει η Ολυμπιακή λιγότερους φόρους και τέλη απ' όσα το κράτος υποχρέωνε να καταβάλει η Aegean. Και παρά το γεγονός ότι το μόνο που ζητούσε ήταν να μην υπάρχει αθέμιτος ανταγωνισμός σε βάρος της Aegean, η εξόφθαλμη αυτή αδικία διατηρήθηκε επί χρόνια.

Έζησα από πολύ κοντά τον τιτάνιο αγώνα που έδωσαν ο Θόδωρος Βασιλάκης και ο μεγάλος του γιος, ο Ευτύχης, για να μην εκθέσουν κι όσους διακεκριμένους επιχειρηματίες τούς εμπιστεύθηκαν εξ' αρχής και συμμετείχαν με κεφάλαια στο εγχείρημά τους. Όπως και την επιλογή τους να αναλάβουν πρόσθετο ρίσκο μεγαλώνοντας την Aegean. Δηλαδή να απορροφήσουν διαδοχικά την Cronus Airlines, την Air Greece και να διεκδικήσουν εντέλει και την Ολυμπιακή, η οποία ύστερα από την γνωστή περιπέτειά της, εντάχθηκε στην Aegean δημιουργώντας μαζί της έναν ισχυρό και ανταγωνιστικό διεθνώς αερομεταφορέα. Αυτόν που βραβεύεται από εκατομμύρια επιβάτες όλου του κόσμου ως η καλύτερη περιφερειακή αεροπορική εταιρεία της Ευρώπης, και αναπόσπαστο μέλος της μεγαλύτερης αεροπορικής συμμαχίας Star Alliance.

Δεν διηγήθηκα τυχαία τη διαδρομή της Aegean. Το έκανα απολύτως συνειδητά γιατί η επιμονή που έδειξε ο Θόδωρος Βασιλάκης είναι άκρως διδακτική για το πόσο αναγκαίο είναι να επανεξετάσουμε ψύχραιμα κάποιες παγιωμένες αντιλήψεις μας και να πάψουμε να έχουμε εμμονές και προκαταλήψεις. Αρκεί να σας υπενθυμίσω κάποια ενδεικτικά στοιχεία που προκύπτουν από τη συνένωση της Aegean με την Ολυμπιακή. Η επιβατική κίνηση μετά τη συνένωση

αυξήθηκε κατά 1,2 εκατ επιβάτες, η νέα εταιρεία πρόσθεσε 17 νέους προορισμούς και 5 νέες χώρες, ενώ απασχολεί σήμερα 12% περισσότερους εργαζομένους από όσους διέθεταν συνολικά η Aegean και η Ολυμπιακή πριν συνενωθούν. Το δε στρατηγικό πλάνο της νέας εταιρείας είναι το 2023 να διαθέτει 70 αεροσκάφη από 45 που έχει τώρα και την ίδια χρονιά να πετά σε 110 προορισμούς από 63 που προσγειώνεται σήμερα. Παρεμπιπτόντως δε, να σημειώσω ότι το 2014 η νέα εταιρεία κατέβαλε στο κράτος 281 εκατ ευρώ ως φόρο, από 247 εκατ ευρώ που αθροιστικά είχαν καταβάλει οι δύο εταιρείες το 2013.

Κυρίες και κύριοι,

Δεν ξέρω πόσοι από σας πιστεύετε στο γνωστό ρητό ότι «πίσω από κάθε επιτυχημένο άνδρα κρύβεται μια σπουδαία γυναίκα», αλλά σε όσους έχετε την παραμικρή αμφιβολία, θα σας πρότεινα να γνωρίσετε την Εμμανουέλα. Το λέω εκ πείρας, με την αγάπη και κυρίως τη βαθιά εκτίμηση που έχω στη γυναίκα του Θόδωρου Βασιλάκη. Η Εμμανουέλα δεν υπήρξε μόνο μια ιδανική σύντροφος και συμπαραστάτης στις δύσκολες ώρες που υπάρχουν πάντα σε μια μακρά κοινή διαδρομή. Διαθέτοντας κι εκείνη ένα σπάνιο επιχειρηματικό χάρισμα ανέλαβε ένα μεγάλο μέρος των δραστηριοτήτων του Θόδωρου και θα σας έλεγα ότι σε πολλές κρίσιμες στιγμές λειτούργησε ως το alter ego του. Αρκεί γι' αυτό να σας περιγράψω πως υπήρξε μια αρκετά μεγάλη περίοδος που η Εμμανουέλα ζούσε κατά κυριολεξία ταυτόχρονα στην Κρήτη και την Αθήνα καθώς, όταν η οικογένεια μετακόμισε στην πρωτεύουσα, εκείνη βρισκόταν το πρωί στην Κρήτη έχοντας την ευθύνη των εκεί

επιχειρήσεων και το απόγευμα, επέστρεφε δίπλα στην οικογένεια της, κατορθώνοντας να ανταποκριθεί ιδανικά και στο ρόλο της μητέρας των δύο γιών τους, του Ευτύχη και του Γιώργου.

Και με την ευκαιρία αυτής της αναφοράς, επιτρέψτε μου μια πιο προσωπική σκέψη. Ξέρετε, ένα ανομολόγητο άγχος που έχουμε όλοι όσοι στη ζωή παίρνουμε το ρίσκο του επιχειρείν είναι η επόμενη μέρα. Δηλαδή η διαδοχή μας. Το λέω με συγκίνηση διότι γνωρίζω καλά και τους δύο γιους του Θόδωρου και της Εμμανουέλας. Με εξαιρετικές σπουδές, χαμηλούς τόνους, εργατικότητα, εντιμότητα, συνέπεια και πάνω από όλα ήθος, ο Ευτύχης και ο Γιώργος είναι από τις ζηλευτές περιπτώσεις που προσφέρουν στους γονείς τους την ανείπωτη χαρά να βλέπουν μπροστά τους την επόμενη γενιά να ξεπερνά την προηγούμενη. Και αυτό βέβαια ως γονιός οφείλω να το πιστώσω και στον Θόδωρο και στην Εμμανουέλα διότι δημιούργησαν μια οικογένεια πρότυπο. Θα τους ονόμαζα μάλιστα μια ομάδα – γιατί πιστέψτε με λειτουργούν σαν μια πραγματικά ζηλευτή ομάδα.

Και αυτήν την παρατήρηση δεν την κάνω τυχαία. Διότι τις αρχές και τις αξίες πάνω στις οποίες δομήθηκε η οικογένεια του Θόδωρου Βασιλάκη, τις έχει μεταδώσει και στο χώρο που δραστηριοποιείται. Είναι σπάνιο, και γι' αυτό το υπογραμμίζω, να βλέπεις μια τεράστια πλέον εταιρεία, όπως είναι η Aegean να λειτουργεί σαν μια μεγάλη οικογένεια. Οι εργαζόμενοί της να εκπέμπουν τις ίδιες αρχές και αξίες. Να είναι για παράδειγμα όλοι ευγενικοί και υποδειγματικά εξυπηρετικοί και τα πρόσωπα τους να είναι πάντα χαμογελαστά και ανεπιτήδευτα.

Συγχωρέστε με που θα επικαλεστώ και πάλι την εμπειρία μου, αλλά αυτές οι μικρές λεπτομέρειες είναι που κάνουν τη μεγάλη διαφορά σε μια εταιρεία. Και αυτό επίσης οφείλω να το πιστώσω στον Θόδωρο Βασιλάκη. Γνωρίζει ότι στις λεπτομέρειες κρίνεται τελικά η επιτυχία ή η αποτυχία. Πολύ περισσότερο στο χώρο της παροχής τουριστικών υπηρεσιών που πάντα διακρίθηκε. Και για να μεταδώσει στους συνεργάτες του την ανάγκη να προσέχουν ακόμη και τις λεπτομέρειες, πριν υπάρξει απαιτητικός μ' εκείνους, είναι πρωτίστως απαιτητικός με τον εαυτό του. Γι αυτό άλλωστε και δεν θα τον ακούσει ποτέ κανείς να χαρακτηρίζει το προσωπικό του «υπαλλήλους». Τους αισθάνεται και τους αποκαλεί πάντα συνεργάτες του και με έναν πραγματικά μοναδικό τρόπο τους μεταδίδει το όραμα του. Με αποτέλεσμα καθένας από τους ανθρώπους του να υιοθετεί ως προσωπικό του στοίχημα την επίτευξη κάθε στόχου της εταιρείας και να αισθάνεται την ίδια δικαίωση με τον Θόδωρο Βασιλάκη όταν ο στόχος επιτυγχάνεται.

Συγκρατώ πάντα μια αυθόρμητη φράση που μου 'πε κάποτε ο Θόδωρος γιατί είναι νομίζω ενδεικτική του χαρακτήρα του. «Αν κάτι ειλικρινά με στεναχωρεί στην επιτυχία και το μέγαλωμα της Aegean είναι πως μου είναι αδύνατον πια να θυμάμαι όλους τους συνεργάτες μου με τα μικρά τους ονόματα» μου εκμυστηρεύθηκε κάποτε και ελπίζω να μην αισθάνεται άβολα που το λέω.

Κυρίες και κύριοι,

Επιτρέψτε μου πριν κλείσω να πω δύο λόγια και για το επόμενο και λιγότερο γνωστό σχέδιο του που σχετίζεται με το πάθος του τα τελευταία χρόνια. Το γκολφ.

Με το πείσμα που τον χαρακτηρίζει, αλλά και το μοναδικό του τρόπο να μετατρέπει κάθε στόχο του σε εθνική αποστολή, ο Θόδωρος - καλός γκόλφερ και ο ίδιος - διέκρινε αμέσως τις ωφέλειες που θα είχε η χώρα, αν γινόταν διεθνές κέντρο του γκολφ. Αν δηλαδή κατόρθωνε αυτό που άλλα κράτη με πολύ χειρότερο κλίμα έχουν επιτύχει, προσελκύοντας τουρίστες και, μάλιστα, υψηλού εισοδήματος καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου.

Αυτός είναι ο επόμενος στόχος του. Να δημιουργήσει τις συνθήκες για να ενισχύσει τον λεγόμενο ποιοτικό τουρισμό της πατρίδας μας, ο οποίος θα μπορούσε να συμβάλει τα μέγιστα στην ελληνική οικονομία και θα έπρεπε αυτονοήτως να είναι και στρατηγικός στόχος της πολιτείας.

Η αρχή έχει γίνει ήδη με το Aegean Airlines Pro-Am που έχει ήδη καθιερωθεί ως ένα από τα πιο σημαντικά ετήσια τουρνουά γκολφ της Ευρώπης. Η συνέχεια, ωστόσο, προμηνύεται ακόμη πιο ενδιαφέρουσα. Είναι θέμα χρόνου η παράδοση ενός εντυπωσιακού golf course στην Χερσόνησο της Κρήτης, ενώ υπάρχει κι ένας ακόμη στόχος που ο ίδιος ο Βασιλάκης δεν κρύβει ότι είναι πλέον το όραμά της ζωής του. Να δημιουργήσει στην Βοιωτία ένα τεράστιο ανοιχτό πάρκο στα πρότυπα των Country Clubs που διαθέτουν στις παρυφές τους όλες οι σημαντικές πρωτεύουσες του κόσμου. Ένα πάρκο στο οποίο θα μπορούν όλοι Αθηναίοι να βρεθούν σε μόλις μισή ώρα, είτε για να τρέξουν, είτε για να κάνουν ποδήλατο, είτε για να παίξουν τένις ή γκολφ, είτε για να κάνουν μια μεγάλη βόλτα με την

οικογένειά τους. Για το σκοπό αυτό έχει ήδη αποκτήσει 3500 στρέμματα γης και το μόνο που απομένει πλέον είναι η αδειοδότηση από πλευράς του κράτους.

Γι' αυτό το μεγαλόπνοο και πάλι σχέδιο εργάζεται άοκνα και αθόρυβα ο Θόδωρος Βασιλάκης και οφείλω να πω - καθώς το γνωρίζω - ότι παρά την τεράστια επιτυχία της Aegean, συναντά και πάλι μπροστά του τα γνωστά εμπόδια και τις γνωστές γραφειοκρατικές αγκυλώσεις. Δεν το βάζει όμως κάτω και είμαι κάτι παραπάνω από σίγουρος ότι και τούτη τη φορά θα τα καταφέρει.

Γιατί σας τα λέω όλα αυτά; Διότι γι' αυτό βραβεύεται σήμερα ο Θόδωρος Βασιλάκης. Γιατί το όραμά του τελικά αφορά την ίδια την πατρίδα του, δηλαδή όλους μας. Γιατί εκπροσωπεί μαζί με την οικογένειά του όχι μόνον την παλαιά αυτοδημιούργητη Ελλάδα για την οποία είμαστε όλοι υπερήφανοι, αλλά και την νέα Ελλάδα που όλοι αναζητούμε. Αυτή που σχεδιάζει με παρρησία το μέλλον στοχεύοντας πάντα στο συλλογικό συμφέρον. Αυτή που δεν φοβάται τον ανταγωνισμό και αποδεικνύει ότι μπορεί να διακριθεί σε όλο τον κόσμο. Αυτή που μαθαίνει από τα λάθη της και δεν διστάζει να κάνει αυτοκριτική. Αυτή που αισιοδοξεί, βάζει στόχους κι επιμένει. Και κυρίως την Ελλάδα που εμπράκτως αγωνίζεται για να βγει το ταχύτερο δυνατόν από την κρίση, χωρίς να μεμψιμοιρεί ή να θεωρεί ότι μόνον οι άλλοι έχουν ευθύνη για την μοίρα της. Δηλαδή αυτήν που αναλαμβάνει τις τύχες στα χέρια της και έχει πίστη ότι θα τα καταφέρει.

Στο πρόσωπο του Θόδωρου Βασιλάκη αυτή η Ελλάδα βραβεύεται σήμερα και τον ευχαριστούμε από την καρδιά μας που με το διαχρονικό παράδειγμά του εδώ και δεκαετίες μας μεταδίδει την

πίστη του, την αισιοδοξία του και κυρίως την εμπιστοσύνη που τόσο έχουμε ανάγκη σήμερα να νιώσουμε για τις δυνάμεις της χώρας μας.

Σας ευχαριστώ πολύ για την προσοχή σας.

Ομιλία κ. Θεόδωρου Βασιλάκη

Πρόεδρο του Ομίλου Εταιρειών Θ. Βασιλάκη

ΙΟΒΕ « ΑΡΙΣΤΕΙΟ» 27.04.2015

Κυρίες και κύριοι καλησπέρα σας!

Αποτελεί ιδιαίτερη τιμή για μένα η αναγνώρισή σας με την απονομή του «Αριστείου».

Αποτελεί ιδιαίτερη τιμή για μένα και η παρουσία σας εδώ σήμερα, σε μια περίοδο που όλοι μας έχουμε αγωνία για την πορεία και το μέλλον της χώρας μας, σε μία συγκυρία τόσο δύσκολη για τον τόπο μας, αλλά και για τις αρχές και τις αξίες της επιχειρηματικότητας .

Το ΙΟΒΕ είναι ο φορέας, που έχει προσπαθήσει, με τη μεγαλύτερη συνέπεια και τόλμη, να προδιαγράψει τον αναγκαίο δρόμο για τις δράσεις, που θα βοηθήσουν τη χώρα να ανακάμψει, να αναρρώσει . Σας ευχαριστώ όλους, ειλικρινά, για τη χαρά και την τιμή που μου κάνετε.

Λέμε συχνά ότι, για να δημιουργήσει κάνεις κάτι καινούργιο στο επιχειρείν απαιτούνται αυτοπεποίθηση , ξεκάθαροι στόχοι, διάθεση για ρίσκο, μεγάλη προσπάθεια και , φυσικά, λίγη τύχη. Αυτά, νομίζω, είναι λίγο-πολύ κοινά στις προσπάθειες όλων μας εδώ.

Για μένα, υπήρχε πάντα και κάτι ακόμη, **Αγάπη για ότι επέλεγα** κατά κύριο λόγο να ασχολούμαι, να δημιουργώ αν θέλετε, σε κάθε φάση της ζωής μου. Έτσι λειτούργησα από την αρχή και έτσι συνεχίζω. Ελπίζω αυτή η διάθεση να «βγαίνει» και σε αυτό που προσφέρουμε.

Λέμε, επίσης, ότι η πορεία ενός επιχειρηματία πρώτης γενιάς είναι συνήθως μοναχική.

Για μένα τα πράγματά ήταν και είναι διαφορετικά .

Ειπώθηκε, άλλωστε, και από τον καλό μου φίλο, το Μιχάλη Σάλα, τον οποίο ευχαριστώ από καρδιάς για τα καλά του λόγια.

Η Εμμανουέλα, η σύζυγος μου και εγώ χτίσαμε μαζί από τα πρώτα χρόνια. Μπορεί να άνοιγα εγώ τις πόρτες και να έβαζα τα θεμέλια, αλλά ήταν εκείνη που φρόντιζε και συνεχίζει να φροντίζει τη λειτουργία, την καθημερινότητα, την αποτελεσματικότητα και την εξέλιξη της πρώτης μας κοινής επιχειρηματικής προσπάθειας, της AutoHellas Hertz, που ξεκίνησε πριν από 49 χρόνια στην Κρήτη.

Τα δε τελευταία 25 χρόνια σε αυτήν την δουλειά, μία ήταν η πορεία, η σταθερή ανάπτυξη της Auto Hellas Hertz, την οποία διαχειρίστηκε χωρίς τη δική μου συμβολή, επιτρέποντας μου να ασχοληθώ με καινούργιες δραστηριότητες. Νιώθω, λοιπόν, ότι η σημερινή αναγνώριση της ανήκει εξίσου και σας ευχαριστώ και εκ μέρους της .

Από την πρώτη δεκαετία της Hertz είχαμε την τύχη να δημιουργήσουμε μαζί μια μικρή ομάδα ανθρώπων, με τους οποίους δουλέψαμε στενά.

Λίγοι από μας είχαμε τα τυπικά, ίσως, προσόντα, αλλά η εργατικότητα, η αφοσίωση και η εμπειρία, που αποκτήσαμε μαζί, μας επέτρεψαν να προχωρήσουμε σε εκείνα τα πρώτα χρόνια ανάπτυξης των υπηρεσιών του τουρισμού στη χώρα μας.

Σταδιακά η ομάδα, φυσικά, μεγάλωσε, εξελίχτηκε όσο η δουλειά ωρίμαζε, αλλά αυτή η πρώτη γενιά εκπαίδευσε τους

νεότερους και σε πολλές περιπτώσεις στήριξε και την αφετηρία μας σε άλλες δραστηριότητες στο χώρο του αυτοκίνητου. Τους ευχαριστώ όλους για την κοινή μας πορεία.

Είναι γεγονός, ότι, όταν ξεκινήσαμε την προσπάθεια της Aegean, είχαμε διαπιστώσει ένα έλλειμμα ποιότητας και αξιοπιστίας σε αυτόν τον κρίσιμο για τον τουρισμό, αλλά και ιδιαίτερα δύσκολο, χώρο των αερομεταφορών. Έτσι αποφασίσαμε και τολμήσαμε να δώσουμε το δικό μας ποιοτικό στίγμα.

Δεν είχα φαντασθεί, όμως, το μέγεθος της προσπάθειας, των δυσκολιών, αλλά τελικά και της ευκαιρίας, για κάτι που πιστεύω ότι έχει φτάσει σήμερα, πλέον, να είναι μέρος της υποδομής της χώρας .

Εδώ, φυσικά, η αφετηρία ήταν διαφορετική κατ' ανάγκη: μεγάλες αρχικές επενδύσεις , εξειδικευμένα στελέχη τόσο για την ασφάλεια και τη λειτουργική ακεραιότητα, όσο και για τα συστήματα, την εμπορική λειτουργία και, κυρίως, τη συνεχή εκπαίδευση και κατεύθυνση του ανθρώπινου δυναμικού.

Και εδώ ένας μικρός πυρήνας στελεχών, που μορφοποιήθηκε την πρώτη τετραετία, την πιο δύσκολη, της λειτουργίας μας έφερε το κύριο βάρος.

Πίστεψαν στο όραμα και έκαναν κτήμα τους την προσπάθεια , περνώντας σταδιακά με σύστημα, αλλά και ενθουσιασμό, τις ιδίες αξίες σε όλο το προσωπικό της εταιρείας, που φέτος θα φτάσει στα 2800 άτομα.

Το πραγματικό πλεονέκτημα της εταιρείας είναι ότι και στο μέγεθος των 57 αεροσκαφών, πλέον, οι αρχικές αξίες πιστεύω είναι ορατές και καθοριστικές.

Ευχαριστώ, λοιπόν, τον Δημήτρη το Γερογιάννη, τον Διευθύνοντα Σύμβουλο της Aegean, που ηγείται αυτής της προσπάθειας και μέσω αυτού ευχαριστώ και όλα τα στελέχη, που συμβάλλουν καθημερινά σε αυτό το αποτέλεσμα.

Ιδιαίτερα υπερήφανο με κάνει, βεβαίως, να αισθάνομαι και το γεγονός ότι η AEGEAN είναι από τις πολύ λίγες επιτυχημένες πολύ-μετοχικές συνεργασίες στη χώρα μας. **Στην ελληνική εμπειρία αρκετά συχνά πετυχαίνουμε μονοί μας, αλλά σπάνια συνεργαζόμαστε με άλλους για να πέτυχουμε περισσότερα.**

Έτσι, με τον αείμνηστο Βασίλη Κωνσταντακόπουλο & την οικογένεια του, τον Γ. Δαυίδ, το Δ. Ιωάννου και τον Όμιλο της Πειραιώς με το Μιχάλη το Σάλα ξεκινήσαμε μαζί από την αρχή της προσπάθειας της Aegean. Δυο χρόνια αργότερα ενώσαμε τις δυνάμεις μας με το Θανάση και τον Πάνο Λασκαρίδη.

Τα πρώτα χρόνια, δοκιμαστήκαμε όλοι, με τις συχνές αυξήσεις κεφαλαίου που χρειάστηκε να γίνουν. Όμως, το μετοχικό σχήμα άντεξε, έδεσε, και συνεχίζει έχοντας συμβάλει πολλαπλά και πέραν της απλής οικονομικής συμμετοχής. Τους ευχαριστώ ειλικρινά.

Εύχομαι, επίσης, στη δεύτερη επιχειρηματική γενιά της οικογένειάς μας, τα δυό παιδιά μας, να χαρούν όσο χαρήκαμε και εμείς, το αποτέλεσμα των προσπάθειών τους, κρατώντας κάποιες βασικές αξίες από εμάς, αλλά και διαμορφώνοντας τις δικές τους.

Κλείνοντας, θα ήθελα να ευχηθώ, σύντομα να βρεθεί, έστω ο ελάχιστος, αναγκαίος κοινός τόπος για τις βασικές πολιτικές δυνάμεις, ώστε να συναινέσουν στις απαραίτητες ενέργειες, για να βγούμε από την σημερινή δυσκολία και αβεβαιότητα, που μαστίζει τη χώρα μας .

Ευχαριστώ, άλλη μια φορά, για την τιμή και τη χαρά της σημερινής αναγνώρισης το IOBE , τον πρόεδρο κύριο Τάκη Αθανασόπουλο και τα μέλη του ΔΣ.

Προσφώνηση κ. Τάκη Αθανασόπουλου

Πρόεδρο του Διοικητικού Συμβουλίου Ι.Ο.Β.Ε.

**Προσφώνηση κ. Τάκη Αθανασόπουλου για τον Καθηγητή
Χριστόφορο Πισσαρίδη, κάτοχο του βραβείου Νόμπελ 2010,
κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης για την απονομή του**

Αριστείου IOBE

27 Απριλίου 2010

Κυρίες και κύριοι,

Όπως ίσως γνωρίζετε, η σημερινή μας εκδήλωση περιλαμβάνει και ομιλία από μία εξέχουσα προσωπικότητα από την Ελλάδα ή το εξωτερικό με αντικείμενο τα επίκαιρα ή/και διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής και της διεθνούς οικονομίας. Αυτή η συγκεκριμένη δραστηριότητα απορρέει άμεσα από την αποστολή και τους σκοπούς του IOBE.

Συγκεκριμένα:

A) Το IOBE είναι ιδιωτικός, μη κερδοσκοπικός, κοινωφελής, ερευνητικός οργανισμός. Ιδρύθηκε το 1975 με δύο σκοπούς: αφενός να προωθεί την επιστημονική έρευνα για τα τρέχοντα και αναδυόμενα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας και αφετέρου να παρέχει αντικειμενική πληροφόρηση και να διατυπώνει προτάσεις, οι οποίες είναι χρήσιμες στη διαμόρφωση πολιτικής.

B) Η δραστηριότητα του IOBE μέσα στην ελληνική κοινωνία χαρακτηρίζεται από μία μοναδικότητα, αφού είναι ο μόνος ανεξάρτητος, αδέσμευτος οργανισμός που ασχολείται με τα μείζονα ζητήματα της οικονομίας και έχει βασική επιδίωξη να

παρεμβαίνει έγκαιρα, να επισημαίνει δηλαδή σήμερα, τα κρίσιμα ζητήματα του μέλλοντος και να προτείνει λύσεις.

Εφέτος έχουμε την εξαιρετική τιμή και χαρά να έχουμε κοντά μας ένα δικό μας άνθρωπο, έναν από τους πλέον διακεκριμένους οικονομολόγους παγκοσμίως, τον Καθηγητή Χριστόφορο Πισσαρίδη.

Ο κ. Πισσαρίδης γεννήθηκε στη Λευκωσία το 1948. Απόφοιτος του Παγκύπριου Γυμνασίου, σπούδασε στο Πανεπιστήμιο Essex και εκπόνησε τη διδακτορική του διατριβή στο London School of Economics, όπου διδάσκει από το 1976 μέχρι σήμερα.

Από το 2010 διδάσκει επίσης στο Πανεπιστήμιο Κύπρου, ενώ έχει διδάξει ως Επισκέπτης Καθηγητής σε κορυφαία πανεπιστήμια, όπως το Harvard, το Princeton και το Berkeley.

Είναι μέλος της Βρετανικής Ακαδημίας, της Ακαδημίας Αθηνών και πολλών άλλων επιστημονικών ενώσεων.

Η επιστημονική δραστηριότητα του κ. Πισσαρίδη εστιάζεται σε θέματα της οικονομικής της εργασίας, της μακροοικονομικής και της οικονομικής ανάπτυξης.

Έχει δημοσιεύσει πλήθος βιβλίων και άρθρων σε κορυφαία επιστημονικά περιοδικά, που έχουν επιδράσει θεμελιωδώς στη σκέψη όσων ασχολούνται με την αγορά εργασίας, τη μακροοικονομική και την οικονομική θεωρία και πολιτική ευρύτερα.

Για την επιστημονική του συνεισφορά, ο κ. Πισσαρίδης τιμήθηκε το 2010 με το βραβείο Νόμπελ, την ύψιστη διάκριση στην οικονομική επιστήμη.

Πέρα από το επιστημονικό του έργο, ο κ. Πισσαρίδης συμμετέχει ενεργά και επηρεάζει σημαντικά τόσο την ακαδημαϊκή ζωή, όσο και την οικονομική ζωή στον τόπο του, την Κύπρο.

Ως μέλος της προσωρινής Διοικούσας Επιτροπής του Πανεπιστημίου Κύπρου από το 1989 έως το 1995, συνέβαλε αποτελεσματικά στη δημιουργία ενός πολύ υψηλής ποιότητας ιδρύματος με διεθνή αναγνώριση.

Ως μέλος της Επιτροπής Νομισματικής Πολιτικής της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου για επτά χρόνια, καθοδήγησε την Κυπριακή κυβέρνηση στο δρόμο προς την ένταξη στη Νομισματική Ένωση. Σήμερα είναι Πρόεδρος του Εθνικού Συμβουλίου Οικονομίας της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Ο κ. Πισσαρίδης, ένας από τους θεμελιωτές της σύγχρονης μακροοικονομικής σκέψης, είναι ένας άνθρωπος με βαθιά γνώση των χαρακτηριστικών, της δομής και της λειτουργίας του διεθνούς οικονομικού περιβάλλοντος και ιδιαίτερα της Ευρωζώνης.

Κατανοεί όσο λίγοι τόσο τα δομικά προβλήματα της νομισματικής ένωσης, όσο και τις ευκαιρίες που προσφέρει η συμμετοχή στο κοινό Ευρωπαϊκό νόμισμα.

Στις δημόσιες παρεμβάσεις του, ο κ. Πισσαρίδης έχει στηρίξει συστηματικά την Ελλάδα στην προσπάθειά της να εξέλθει από την κρίση των τελευταίων ετών, με διεισδυτικές αναλύσεις των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η χώρα και με προτάσεις για την αντιμετώπισή τους.

Στην παρούσα συγκυρία, με την χώρα να διανύει μία από τις πιο κρίσιμες περιόδους της σύγχρονης ιστορίας της, με την ηγεσία και τους πολίτες της να καλούνται να πάρουν καθοριστικές για το μέλλον του τόπου αποφάσεις, είναι ίσως περισσότερο χρήσιμο από ποτέ να ακούσουμε τις απόψεις του.

Με μεγάλη μου χαρά, θα ήθελα να τον καλωσορίσω και να τον ευχαριστήσω θερμά για την παρουσία του.

Ομιλία Καθηγητή Χριστόφορου Πισσαρίδη

Κάτοχος του βραβείου Νόμπελ Οικονομικών Επιστημών

Ποιό είναι το μέλλον του Ευρώ;

Δημοσιονομική πολιτική, μεταρρυθμίσεις και ανταγωνιστικότητα

Χριστόφορος Πισσαρίδης

Regius Professor of Economics

London School of Economics και

Καθηγητής Ευρωπαϊκών Σπουδών

Πανεπιστήμιο Κύπρου

27 Απριλίου 2015

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν προσφέρει όσα υποσχέθηκε με την εφαρμογή του κοινού νομίσματος. Βλέπουμε μείωση του εθνικού εισοδήματος σε πολλές χώρες, αργή ανάκαμψη από την κρίση του 2008, χαμηλά επίπεδα ανάπτυξης και επίμονα υψηλή ανεργία. Κανένας δεν περίμενε αυτό το κατόντημα όταν οι μεγάλοι της Ευρώπης εισηγήθηκαν το κοινό νόμισμα πριν μια εικοσαετία. Το ερώτημα που τίθεται είναι, τι πρέπει να γίνει στην Ευρώπη του κοινού νομίσματος ώστε να επανέλθει μια ισχυρή ανάπτυξη και τι μέλλον αναμένει το ευρώ;

Πολλοί λένε πως τα προβλήματα που προκαλούν αυτές τις κρίσεις βρίσκονται στη δομή των αγορών εργασίας. Πιστεύω πως πολλές από τις Ευρωπαϊκές αγορές εργασίας έχουν γίνει άκαμπτες και χρειάζονται μεγάλες και επείγουσες μεταρρυθμίσεις. Μερικές μεταρρυθμίστηκαν με θετικά αποτελέσματα, όπως για παράδειγμα το Ηνωμένο Βασίλειο τη δεκαετία του '80 και μετά, η Ολλανδία στις αρχές της δεκαετίας του '90 και η Γερμανία την περίοδο 2002-2005. Οι μεταρρυθμίσεις είναι αναγκαίες για την

ανταγωνιστικότητα των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την πιο εύκολη και αποτελεσματική υιοθέτηση νέων τεχνολογιών. Δεν μπορεί να υπάρξει ανάπτυξη χωρίς νέα τεχνολογία και ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας του ιδιωτικού τομέα. Ζούμε σε μια κοινωνία που έχει σαν βάση την ιδιωτική πρωτοβουλία και επιχειρηματικότητα και όσο την καταπολεμούμε με περιορισμούς και στρεβλώσεις, κάθε είδους εμπόδιο από το δημόσιο, τόσο πιο μεγάλο κακό κάνουμε στον τόπο. Πολλοί λένε πως αυτό σημαίνει πλούτος για τους λίγους, ανισότητα και φτώχεια για τους πολλούς. Κάνουν λάθος. Μια σωστή κοινωνική πολιτική από το κράτος μπορεί να αποφύγει και την ανισότητα και την φτώχεια. Μπορεί να αποφύγει και αυτά που βλέπουμε σήμερα στην πιο πλούσια χώρα του κόσμου, την Αμερική, που ακόμα έχει ποσοστό φτώχειας 15%, το ίδιο ακριβώς όπως το 1970, και αυξανόμενη ανισότητα. Πώς μπορούμε να τα πετύχουμε αυτά; Πρώτα με μια σωστή διαχείριση της νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής στην Ευρωζώνη, δεύτερον με μια ριζική μεταρρύθμιση των αγορών προϊόντων και εργασίας και τρίτον με μια καθολική κοινωνική πολιτική που να προσφέρει βοήθεια στις ευάλωτες ομάδες του λαού.

Η σημερινή κρίση στην Ευρωζώνη, είναι μια κρίση που προέρχεται από την κακή διαχείριση της νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής μετά την υιοθέτηση του κοινού νομίσματος, όταν οι συνθήκες για μια βέλτιστη νομισματική ένωση (optimal currency area) αποτυγχάνουν. Η διαχείριση του χρέους και η αντιμετώπιση των άκαμπτων αγορών συγχύστηκαν με αρνητικά αποτελέσματα και για τα δύο. Η κρίση του 2008/10 έφερε στην επιφάνεια διαφορές μεταξύ των οικονομιών της Ευρωζώνης που δεν είναι συναφείς με

μια κοινή νομισματική πολιτική. Οι χώρες που είχαν μεγαλύτερο τομέα κατασκευών, όπως η Ιρλανδία, Ισπανία, Πορτογαλία, Ιταλία και Κύπρος (διπλάσιο μέγεθος περίπου 12% από τις υπόλοιπες), είχαν διαφορετικές ανάγκες από τις άλλες χώρες. Η Ελλάδα προστέθηκε σε αυτές τις χώρες για άλλους λόγους που είχαν το ίδιο αποτέλεσμα, μεγάλη αύξηση του δημόσιου χρέους. Οι χώρες αυτές χρειάζονταν περισσότερη ρευστότητα από τις υπόλοιπες και κυρίως περισσότερη ρευστότητα από την Γερμανία.

Ως τον Ιανουάριο του 2015 η ΕΚΤ ακολουθούσε μια νομισματική πολιτική που ταίριαζε στα δεδομένα της Γερμανίας αντί για μια πιο ισορροπημένη πολιτική. Αυτό έχει αλλάξει με την χαλάρωση που ανακοίνωσε ο Ντράγκι και που ξεκίνησε τον Μάρτη 2015. Νομίζω θα φέρει θετικά αποτελέσματα στις οικονομίες της Ευρώπης, αλλά ακόμα πιο σημαντικό κατά την γνώμη μου είναι το ότι για πρώτη φορά ένας από τους μεγάλους θεσμούς της ευρωζώνης, η ΕΚΤ, ακολούθησε μια πολιτική που ήταν ενάντια στα συμφέροντα της Γερμανίας.

Με δεδομένη την απουσία κοινής νομισματικής πολιτικής η οποία να είναι εξίσου ωφέλιμη για όλα τα μέλη της ευρωζώνης, ποιά εναλλακτική λύση υπάρχει; Μια λύση είναι η μετανάστευση, αλλά δεν είναι λογικό σήμερα στην Ευρώπη να περιμένουμε ισορρόπηση των οικονομιών μας με μαζική μετανάστευση εργατικού δυναμικού και κεφαλαίου. Η πιο λογική εναλλακτική λύση, στα μάτια του οικονομολόγου τουλάχιστον, είναι οι δημοσιονομικές μεταβιβάσεις από τις χώρες που αντιμετωπίζουν χαμηλότερων τόνων κρίση στις χώρες που αντιμετωπίζουν πιο σοβαρές κρίσεις. Αλλά, παρά το ότι είναι

γενικά παραδεκτό πως οι δημοσιονομικές μεταβιβάσεις θα μπορούσαν να λειτουργήσουν θετικά, η Ευρωζώνη δεν τις επιτρέπει. Τα κριτήρια του Μάαστριχτ υποτίθεται πως διαβεβαιώνουν πως κάτι τέτοιο δεν θα χρειάζεται αλλά φυσικά στην προκειμένη περίπτωση έχουν αποτύχει στον στόχο τους. Έχει υπάρξει κάποια χαλάρωση πρόσφατα με το ESM και διάφορα πακέτα διάσωσης, αλλά είναι περισσότερο με τη μορφή δανείων, παρά μεταβιβάσεων, και συνοδεύονται από αυστηρούς όρους που επιβάλλονται από την τρόικα ή τους θεσμούς. Αξίζει να σημειωθεί πως οι δημοσιονομικές μεταβιβάσεις έπαιξαν σημαντικό ρόλο στις χώρες που ιστορικά ωφελήθηκαν από μια νομισματική ένωση, π.χ., οι Ηνωμένες Πολιτείες όταν ενώθηκαν οι πρώτες και καθιερωμένες πολιτείες με τη Δύση, όπου οι υποδομές χρηματοδοτήθηκαν από την Ουάσινγκτον, ή στην περίπτωση της επανένωσης της Γερμανίας το 1991, όταν η Ανατολική Γερμανία ενισχύθηκε με μεταβιβάσεις από τη Δυτική Γερμανία. Αλλά και στις δύο περιπτώσεις υπήρχε πολιτική ένωση, κάτι που δεν υπάρχει στην Ευρωζώνη.

Με κοινό νόμισμα και χωρίς δημοσιονομικές μεταβιβάσεις οι μηχανισμοί διόρθωσης σε μια ανισόρροπη νομισματική ένωση είναι κάπως περιορισμένοι. Με ευέλικτες συναλλαγματικές ισοτιμίες, όταν ένα σημαντικό αρνητικό σοκ συμβαίνει σε έναν τομέα όπως αυτόν των κατασκευών, η ζήτηση για εισαγωγές μειώνεται και το νόμισμα υποτιμάται. Ακολουθεί μια αύξηση στη ζήτηση για εξαγωγές, και μια πτώση στη ζήτηση για εισαγωγές και η οικονομία επανέρχεται σε μια ισορροπία με μεγαλύτερο ποσοστό εξαγωγών και μικρότερο τομέα κατασκευών.

Σε μια ζώνη ενιαίου νομίσματος χρειάζονται άλλες διορθώσεις που (στην θεωρία τουλάχιστον) αντιστοιχούν με μια νομισματική υποτίμηση που είναι «εσωτερική». Συνήθως αυτό σημαίνει μείωση των μισθών και άλλων κοστών παραγωγής, που κατ' αρχήν τουλάχιστον, έχει το ίδιο αποτέλεσμα με μια υποτίμηση του νομίσματος, καθώς αυξάνει την ανταγωνιστικότητα των εξαγωγών γιατί ελαχιστοποιεί το κόστος εργασίας. Αλλά για να επιτευχθεί η πτώσης μισθών σε μια ελεύθερη και αποκεντρωμένη οικονομία χρειάζεται μια μεγάλη αύξηση της ανεργίας, διαφορετικά δεν υπάρχουν κίνητρα πτώσης των μισθών. Και όντως αυξήθηκε η ανεργία σε μεγάλα ποσοστά στις χώρες της ευρωζώνης που είχαν ανάγκη από μια εσωτερική υποτίμηση, κάνοντας την ύφεση ακόμα χειρότερη. Κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει συνήθως σε μια οικονομία με ελεύθερη διακίνηση της ισοτιμίας του νομίσματος της.

Έφερε η ύφεση και η εσωτερική υποτίμηση την αντίδραση που περιμένανε οι θεσμοί (π.χ., το ΔΝΤ) στις αγορές; Οι ονομαστικοί και πραγματικοί μισθοί μειώθηκαν παντού στις χώρες της περιφέρειας της ευρωζώνης, αλλά μόνο στην Ελλάδα σε σημαντικό βαθμό: 14% μείωση του πραγματικού εισοδήματος σε τρία χρόνια από 2009 σε 2012. Οι προσαρμογές των μισθών όμως δεν έφεραν τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Εδώ συναντούμε την πιο μεγάλη αποτυχία των προγραμμάτων διάσωσης των χωρών με ψηλά χρέη.

Η μεγάλη δημοσιονομική λιτότητα ενισχύθηκε από τις μειώσεις των πραγματικών μισθών και επηρέασε αρνητικά ακόμα περισσότερο την οικονομία. Οι αγορές εργασίας είχαν μια κλασσική Κεϋνσιανή αντίδραση στην πολιτική λιτότητας και εσωτερικής υποτίμησης: οι αρνητικοί δημοσιονομικοί

πολλαπλασιαστές ενισχύονται, αντί να αντισταθμίζονται από τις μειώσεις μισθών. Ακριβώς όπως τα είχε πει ο Keynes το 1936 όταν έκανε αναφορά στην μεγάλη ύφεση των προηγούμενων χρόνων.

Οι μειώσεις μισθών και τιμών, δηλαδή η εσωτερική υποτίμηση, δεν λειτούργησαν για κλασικούς Κεϋνσιανούς λόγους: ο αποπληθωρισμός δεν βγάζει μια χώρα από την ύφεση, ιδιαίτερα μια χώρα με μεγάλο χρέος. Οι μειώσεις σε μισθούς και συντάξεις, μαζί με τη μείωση των κρατικών δαπανών, την αύξηση των φόρων και τις δυσλειτουργικές (χρεοκοπημένες) τράπεζες μειώνουν καταστροφικά τη συνολική ζήτηση, η πραγματική αξία του χρέους αυξάνεται, οι θεσμοί απαιτούν περαιτέρω μειώσεις στις δαπάνες για μείωση του λόγου χρέους προς ΑΕΠ, ο αποπληθωρισμός γίνεται χειρότερος και δημιουργείται ένας φαύλος κύκλος που οδηγεί σε περισσότερο χρέος και περισσότερη ανεργία.

Για το κατόντημα αυτό δεν φταίνει οι αγορές εργασίας. Η Κεϋνσιανή αντίδραση των αγορών δεν προήλθε από την έλλειψη ευελιξίας. Η Ιρλανδία έχει ευέλικτη αγορά εργασίας αλλά τα μακροοικονομικά της μεγέθη κατά την κρίση είναι παρόμοια με τα μακροοικονομικά μεγέθη των άλλων μη ευέλικτων οικονομιών, όπως την Ισπανία. Η βασική αιτία της δυσλειτουργίας των ευρωπαϊκών αγορών εργασίας είναι η λιτότητα και ο αποπληθωρισμός που ακολούθησε την κρίση χρέους.

Η βέλτιστη πολιτική αντίδραση είναι η εξεύρεση πολιτικών ανάπτυξης, για να αντισταθμιστεί η αποπληθωριστική τάση της οικονομίας. Η προφανής

εναλλακτική επιλογή είναι η επεκτατική νομισματική πολιτική, κάτι που επιτέλους άρχισε να εφαρμόζει η ΕΚΤ. Τα πρόσφατα μέτρα είναι στη σωστή κατεύθυνση. Θα έπρεπε να έχουν εφαρμοστεί δύο χρόνια πριν (όταν η FED στις ΗΠΑ ξεκίνησε το δικό της πρόγραμμα). Ο λόγος που δόθηκε για την καθυστέρηση είναι πως το 2016-17 ο πληθωρισμός θα βρισκόταν στον στόχο του 2%. Γιατί τόση αναμονή;

Τα βάρη του δημόσιου χρέους είναι ανεκτά τώρα εξαιτίας των πολύ χαμηλών επιτοκίων και της βοήθειας από το ΔΝΤ, την ΕΚΤ και ΕΕ. Αλλά όταν τα επιτόκια αρχίσουν να αυξάνονται το χρέος θα γίνει ανυπόφορο. Πρέπει να βρεθεί τρόπος για τη μείωση του βάρους του χρέους στις χώρες που έχουν ποσοστά πάνω από κάποιο επίπεδο, π.χ., 110 ή 120%. Τα πιο αποτελεσματικά μέτρα είναι δημοσιονομικά. Η ΕΚΤ δεν μπορεί να τα κάνει όλα μόνη της. Χρειαζόμαστε περισσότερες επενδύσεις για να βγούμε από το Κεϋνσιανό αδιέξοδο. Χρειάζεται μια προσωρινή αναστολή της «πολιτικής λιτότητας» : τα πρωτογενή πλεονάσματα σε καιρούς ύφεσης έχουν αρνητικό αντίκτυπο. Χρειάζεται οπωσδήποτε και μια αναδιάρθρωση του χρέους σε χώρες σαν την Ελλάδα για να αποφευχθεί η χρεοκοπία. Η αποπληρωμή χρέους σε ύφεση είναι μεγάλο βάρος για μια οικονομία. Μια αρχή που συνδέει τις πληρωμές με την απόδοση του ΑΕΠ είναι το ελάχιστο που μπορεί να ζητήσει κανείς.

Οι αγορές γενικά, δηλαδή προϊόντων και εργασίας, δεν μπορούν να κατηγορηθούν προς το παρόν. Αλλά μην ξεχνάμε πως η νομισματική ένωση απαιτεί εύελικτες αγορές και πολλές χώρες, κυρίως στον Νότο, εξακολουθούν να στερούνται ευελιξίας. Οι πρόσφατες διαθρωτικές μεταρρυθμίσεις χωρών

σαν την Ισπανία και Ιταλία είναι στη σωστή κατεύθυνση αλλά χρειάζεται χρόνος και συνεργασία όλων των κοινωνικών εταίρων για να έχουν θετικό αντίκτυπο. Οι μεταρρυθμίσεις στη Γερμανία έγιναν το 2002-2005 σε ευνοϊκές συνθήκες και έφεραν αποτελέσματα μετά από τα 4 χρόνια. Οι Γερμανοί αξιωματούχοι επισημαίνουν πως ήταν μεγάλη βοήθεια το ότι υπήρχε ανάπτυξη στην Ευρώπη τότε, η οποία τους επέτρεψε να σπάσουν τα κριτήρια του Μάαστριχτ σε σχέση με το έλλειμμα και να εφαρμόσουν τις μεταρρυθμίσεις. Δηλαδή έκαναν ακριβώς αυτό, το οποίο τώρα δεν επιτρέπουν να γίνει στην Ελλάδα του σήμερα!

Οι μεταρρυθμίσεις στην Ελλάδα επείγουν γιατί είναι η τελευταία χώρα από αυτές που μπήκαν στο πρόγραμμα στήριξης που ακόμα να ξεκινήσει συστηματικά τον εκσυγχρονισμό της οικονομίας της. Η υποτίμηση του ευρώ και η πτώση στην τιμή των καυσίμων προσφέρουν μια μοναδική ευκαιρία αύξησης της ανταγωνιστικότητας της χώρας, και με αυξήσεις ακόμα μισθών. Πρόταση μου θα ήταν να ξεκινήσει ο εκσυγχρονισμός με μεταρρυθμίσεις στον επιχειρηματικό τομέα και αγορές προϊόντων, που είναι και πιο εύκολες να εφαρμοστούν και που τελευταίες οικονομικές μελέτες δείχνουν πως είναι ακόμα πιο αποτελεσματικές από τις μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας. Καταπολέμηση της γραφειοκρατίας όσο αφορά την ίδρυση και διαχείριση επιχειρήσεων, κυρίως των πιο μικρών, χαμηλότερη επιχειρηματική φορολογία, απλοποίηση του νομοθετικού πλαισίου για άνοιγμα και κλείσιμο εταιρειών, ευκολίες στην δανειοδότηση για start-ups, μηδενική φορολογία ή και επιχορήγηση μικροεπιχειρήσεων για περιορισμένο διάστημα δώδεκα μηνών,

με συνέχεια όταν η εταιρεία πετύχει, βοήθεια σε άνεργους να αυτό-απασχοληθούν, και πολλά άλλα.

Κλείνοντας, θέλω να επισημάνω πως ο καθορισμός μιας σωστής νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής σε χώρες με κοινό νόμισμα απαιτεί στενή πολιτική συνεργασία των εταίρων, αν όχι πλήρη ένωση. Οι μηχανισμοί της αγοράς, σε ένα ανοιχτό περιβάλλον, καταρρέουν όταν οι χώρες υπόκεινται σε διαφορετικούς κραδασμούς. Απαιτείται πολιτική βούληση για να υπάρξει αλληλοβοήθεια: η εφαρμογή ξεχωριστών περιοριστικών πολιτικών δεν φέρει αποτελέσματα και προκαλεί πολιτικούς διχασμούς μεταξύ των εταίρων.

Άρα, το ερώτημα που πρέπει να απαντηθεί είναι : Υπάρχει πολιτική βούληση στις χώρες της Ευρωζώνης για περαιτέρω συνεργασία με στόχο την αποκατάσταση της ισορροπίας στο σύνολο της Ευρωπαϊκής οικονομίας; Αν όχι, το μέλλον της Ευρωζώνης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης προβλέπεται δυσοίωνο.